

ใบความรู้ที่ ๔ เรื่อง การแต่งภาพยยานี ๑๑
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง วิชาเหมือนสินค้า
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง การแต่งภาพยยานี ๑๑ (๑)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

การแต่งบทร้อยกรอง

การแต่งบทร้อยกรอง จะมีการใช้คำสัมผัส คำคล้องจอง เพื่อให้บทร้อยกรองมีความไพเราะ และสื่อความได้ แต่สิ่งสำคัญในการแต่งบทร้อยกรองจะต้องคำนึงของฉันทลักษณ์และคณะของบทร้อยกรองแต่ละชนิดด้วย

๑. คำสัมผัส มี ๓ ประเภท คือ สัมผัสพยัญชนะ สัมผัสสระ และสัมผัสวรรณยุกต์ ดังนี้

๑.๑ สัมผัสพยัญชนะ คือ คำที่มีเสียงพยัญชนะต้นเหมือนกัน เช่น

กิน สัมผัสพยัญชนะกับคำว่า การ, กัน, ก่อน

ขาย สัมผัสพยัญชนะกับคำว่า ของ, คน, ใคร

คืน สัมผัสพยัญชนะกับคำว่า คน, ของ, ใคร

๑.๒ สัมผัสสระ หรือคำคล้องจอง คือ คำที่มีเสียงสระเหมือนกันและตัวสะกดมาตราเดียวกัน จะมีเสียงวรรณยุกต์เดียวกันหรือไม่ก็ได้ บางตำราหากใช้สระอำ,ไอ (ไอ) จะนิยมสัมผัสด้วยสระอำ, ไอ (ไอ) เท่านั้น เช่น

กิน คล้องจองกับคำว่า บิน, ดั้น, ศิลป์

ขาย คล้องจองกับคำว่า ชาย, หาย, ป้าย

คืน คล้องจองกับคำว่า ปีน, ดั้น, ฟีน

๑.๓ สัมผัสวรรณยุกต์ คือ คือ ๒-๓ คำ ที่มีพยัญชนะต้น สระ และตัวสะกดมาตราเดียวกันโดยเปลี่ยนรูปวรรณยุกต์ และมีตำแหน่งติดกันอาจเรียงเป็นคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์แล้วตามด้วยคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก (และโทตามลำดับ) หรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์โท แล้วตามด้วยคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก (และคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ตามลำดับ) เช่น สัตวาวัวว่า ผีป่าโป่งโป่งโป่ง โวยไวยร้ายร้าย

๒. คำคล้องจอง คือ คำสัมผัสสระโดยใช้สระและเสียงพยัญชนะท้ายเหมือนกัน (มาตราเดียวกัน) แต่มีเสียงพยัญชนะต้นต่างกันและสามารถใช้เสียงวรรณยุกต์ต่างกันได้อีกด้วย

๒.๑ คำคล้องจองจะมีตั้งแต่ ๒ คำ (พยางค์) ไปจนถึงหลาย ๆ คำ

๒.๑.๑ คำคล้องจอง ๒ คำ คำสุดท้ายของคำชุดก่อนจะสัมผัสกับคำแรกของคำชุดถัดไป เช่น กิน **ข้าว** **สาว**สวย, **ช่วย**งาน **บ้าน**เรือน

๒.๑.๒ คำคล้องจอง ๓ คำ มี ๒ รูปแบบ คือ

๑) คำสุดท้ายของคำชุดก่อนจะสัมผัสกับคำแรกของคำชุดถัดไป เช่น
กินกล้วยเดี่ยว เที้ยวสวนสัตว์ นัดทำงาน

๒) คำสุดท้ายของคำชุดก่อนจะสัมผัสกับคำที่ ๒ ของคำชุดถัดไป เช่น
กินกล้วยเดี่ยว ออยากเที้ยววัด ไปนัดเพื่อน

๒.๑.๓ คำคล้องจอง ๔ คำ มี ๒ รูปแบบ คือ

๑) คำสุดท้ายของคำชุดก่อนจะสัมผัสกับคำแรกของชุดถัดไป เช่น
ฉันกินกล้วยเดี่ยว เที้ยวสวนสัตว์กัน วันนัดทำงาน

๒) คำสุดท้ายของคำชุดก่อนจะสัมผัสกับคำที่ ๒ ของคำชุดถัดไป เช่น
ฉันกินกล้วยเดี่ยว ออยากเที้ยวชมวัด ไปนัดเพื่อนก่อน

๒.๒ คำคล้องจองที่มีมากกว่า ๔ คำ มี ๓ ลักษณะ ดังนี้

๒.๒.๑ คำสุดท้ายของคำชุดก่อนจะสัมผัสกับคำแรกของคำชุดถัดไป เช่น
ฉันอยากกินกล้วยเดี่ยว เที้ยวสวนสัตว์เพลินเพลิน เดินทางไปทำงาน

๒.๒.๒ คำสุดท้ายของคำชุดก่อนจะสัมผัสกับคำที่ ๒ ของคำชุดถัดไป เช่น
ฉันอยากกินกล้วยเดี่ยว ออยากเที้ยวชมรอบวัด ไปนัดเพื่อนทำงาน

๒.๒.๓ คำสุดท้ายของคำชุดก่อนจะสัมผัสกับคำที่ ๓ ของคำชุดถัดไป เช่น
ฉันอยากกินกล้วยเดี่ยว ออยากไปเที้ยวชมวัด โทรไปนัดเพื่อนมา

๒.๓ รูปแบบคำคล้องจอง

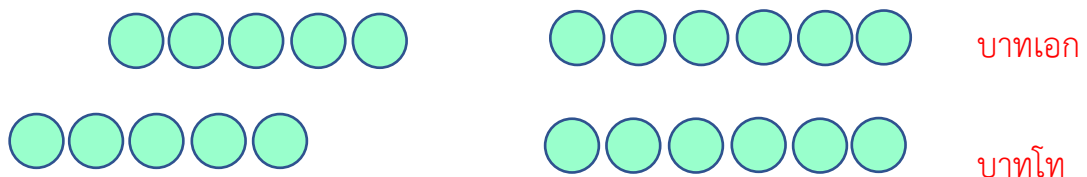
รูปแบบคำคล้องจองมีมากกว่านี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะการนำไปใช้ ซึ่งอาจเป็นส่วน
หนึ่งของฉันทลักษณ์คำประพันธ์ประเภทต่าง ๆ

ภาพยยานี ๑๑

เป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองชนิดหนึ่ง มีรูปแบบ ดังนี้

๑. จำนวนคำ

๑ บท มี ๒ บาท คือ บาทเอกและบาทโท แต่ละบาทแบ่งเป็น ๒ วรรค วรรคหน้า มี
๕ คำ วรรคหลังมี ๖ คำ

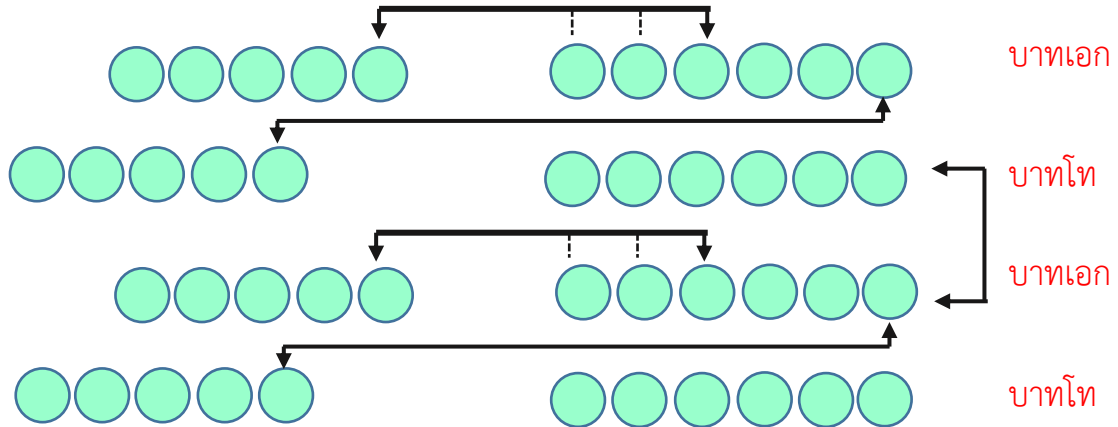
๒. การสัมผัส

ภาพยยานี ๑ บท มีสัมผัสบังคับ ๒ คู่ คือ

สัมผัสระหว่างวรรค คำสุดท้ายของวรรคที่ ๑ ส่งสัมผัสไปยังคำที่ ๓ ของวรรคที่ ๒ คำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ ๓

สัมผัสระหว่างบท คำสุดท้ายของวรรคที่ ๔ ในบทที่ ๑ จะส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ ในบทถัดไป

ฉันทลักษณ์ภาพยยานี ๑๑

การแต่งภาพยยานี ๑๑

การแต่งภาพยยานี ๑๑ มีหลักในการแต่ง ดังนี้

๑. ฝึกหาคำสัมผัส (คำคล้องจอง) ทีละ ๑ คำ โดยคิดคำตั้งต้นและหาว่าคำใดที่สัมผัสกับคำนี้

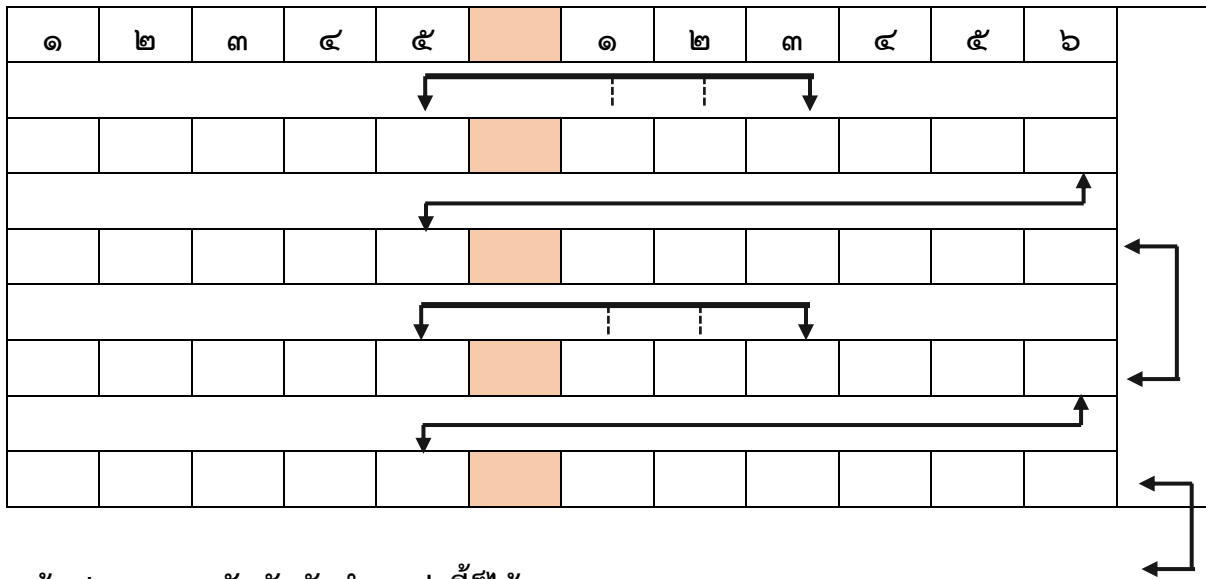
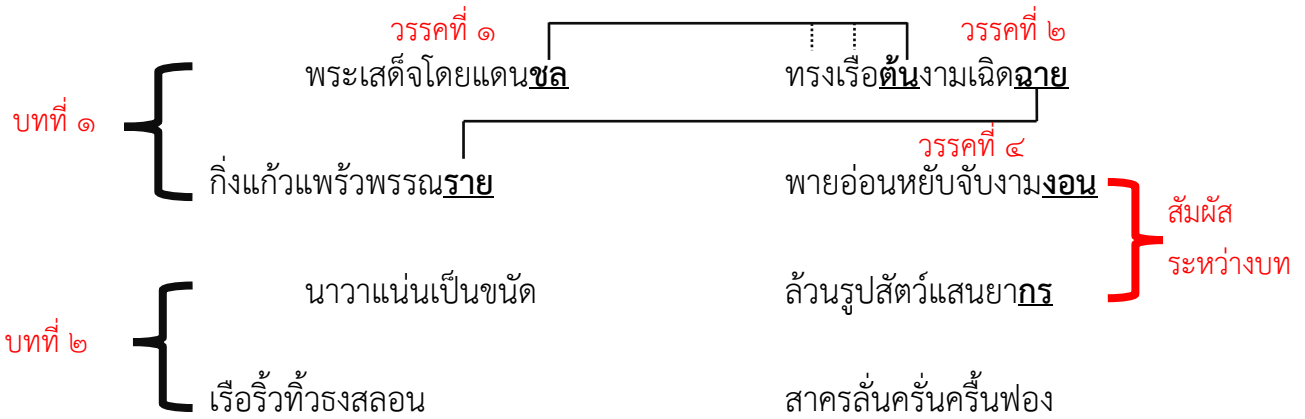
๒. ฝึกพูดเป็นจังหวะ ๒/๓ และ ๓/๓ เช่น ฉันทอยาก/จะกินข้าว ฉันทไปเที่ยว/กับเพื่อนฉันท

๓. ฝึกต่อคำคล้องจองโดยให้คิดคำ ๒ ชุด ชุดที่ ๑ มี ๒ คำ (หรือ ๒ พยางค์) ชุดที่ ๒ มี ๓ คำ (หรือ ๓ พยางค์) แล้วให้คำสุดท้ายของชุดที่ ๑ สัมผัสกับ คำแรกของชุดที่ ๒ เช่น กิน**ข้าว-****สาว**คนสวย

๔. ฝึกต่อคำคล้องจองโดยให้คิดคำ ๒ ชุด ชุดละ ๓ คำ (หรือ ๓ พยางค์) แล้วให้คำสุดท้ายของชุดที่ ๑ สัมผัสกับคำสุดท้ายของชุดที่ ๒ เช่น ฉันทกิน**ข้าว-**แสงแพรว**พราว**

๕. ฝึกแต่งภาพยโดยเขียนลงในตารางฝึกแต่งภาพยยานี ๑๑

ตัวอย่างภาพยนตร์ยานี ๑๑

*เส้นประ = อาจรับสัมผัสตำแหน่งนี้ก็ได้

วีระชาติ ศิริไกรวัฒนาวงศ์. (๒๕๖๔). Lecture สรุปร่วมภาษาไทย ประถม.
 กรุงเทพฯ: คาร์ปเดียมเมอร์